

הפעין

בתוכן:

3	נר מצוה, עמוד אש ועמוד ענן / העורך
5	המניין לבריאת העולם והתחלת השימוש בו / הרב ד"ר שי ואלטר
20	חשיבות חידושי תלמידי הרמב"ם / עדיאל ברויאר
31	כללי השמטת דינים מספר 'משנה תורה' לרמב"ם / הרב עזרא ברנד
	דין עיקור אשה: חילופי גרסאות בתוספתא כמקור לפסיקת הרמב"ם /
55	הרב אריה כץ
	שתי הערות בדברי רבי חיים מבריסק על הלכות תפילה לרמב"ם /
61	מאור תפארת
65	תפילת 'אל מלא רחמים' הראשונה לזכר קדושי השואה / ד"ר מרדכי מאיר
	'אור וצל וים הקיפוד' – הארות בעניין מאבקו של מרן הראי"ה קוק זצוק"ל לתיקון
68	צביון של חגיגות הפורים בתל אביב וביישוב החדש / הרב שאול בר אילן
	זיכרון להולכים
	הלכות והליכות במחיצתו של רמ"מ מנדלזון זצ"ל, רב המושב קוממיות /
84	הרב מרדכי בר"ש עמנואל
	תגובות והערות
	עוד בעניין בליעה ופליטה בכלים / הרב יעקב אריאל; נריה גליק;
90	הרב ד"ר דרור פיקסלר; הרב ד"ר ישראל מאיר לוינגר
98	ידיעה מעניינת על מרן החתם סופר כבחור ישיבה / הרב נתן דוד רבינוביץ'
99	מהי "תורת ארץ ישראל"? / איתיאל אמיתי
102	משמיטת תשס"ח לשמיטת תשע"ה / משה אורן
104	נתקבלו במערכת / הרב יואל קטן
II	תקציר המאמרים באנגלית

מכון שלמה אומן שע"י ישיבת שעלבים

בס"ד, טבת תשע"ג • כרך נג, גליון ב [204]

מכון שלמה אומן
מכון מחקר תורני

גליון זה של 'המעין' מוקדש
לזכרו של אוהב ספר
רחים ומוקיר רבנן
עוסק בצורכי ציבור באמונה
ממקימי ישיבת שעלבים ומכון שלמה אומן
וחבר נאמן, מסור ופעיל בהנהלותיהן
במשך שנים רבות

עוה"ד **חיים קהן** ז"ל

במלאת י"ז שנים לפטירתו
בערב חנוכה תשנ"ו

ולרעייתו אשת חבר ואשת חסד

מרת **עליזה** ז"ל
נפטרה בא' דסוכות תשס"ט

תנצב"ה

מכון שלמה אומן

מכון מחקר תורני

ישיבת שעלבים

נר מצוה, עמוד אש ועמוד ענן

הברייתא באבות דרבי נתן (נוסחא ב פרק לז) מונה עשר 'ירידות' בתורה, אירועים ונסיבות בהן הקב"ה כביכול חרג ממסגרותיו וירד לפעול בעולם הזה באופן נמרץ: ירידה באדם הראשון, ירידה במבול, ירידה במעשה מגדל בבל, ירידה בסדום, ירידה ביציאת מצרים, ירידה בים סוף, ירידה בהר סיני במתן תורה, ירידה בעת סמיכת הזקנים ע"י משה רבנו, וירידה בענן; לכל אחד מן המנויים ברשימה ניתן מקור אחד, ולירידה בענן – שניים: 'זיָרַד ה' בְּעָנָן וַיִּתְּצֵב עָמֹ שָׁם' (שמות לד, ה) בגילוי י"ג מדות של רחמים למשה רבינו, וכן 'זיָרַד ה' בְּעָמֹד עָנָן וַיַּעֲמֵד פֶּתַח הָאֵהָל' (במדבר יב, ה) במעשה החטא והעונש של מרים. יתכן שכפלה-משמעויות של הירידה בענן בא לרמוז לנו שמסך ענן כבד מפריד ויפריד תמיד בין הרחמים האלוקיים לרחמי בשר ודם מזה – ובין העונש הניתן בידי שמים לזה הניתן מידי אדם מזה, וכמאמר החכם: 'אילו ידעתיו – הייתי'ו'. ולגבי העתיד מסיימת שם הברייתא: 'ועל כולם ירידה אחת לעתיד לבוא, שנאמר (מיכה א, ג): 'פִּי הִנֵּה ה' יֵצֵא מִמָּקוֹמוֹ וַיֵּרֶד וַדָּרֶף עַל בְּמֹתַי אֶרֶץ'". שנזכה ונחיה ונראה.

רבים מתושבי הארץ, בעיקר מבין החיילים שגויסו למבצע 'עמוד ענן', ממורמרים על כך שמבצע 'עמוד ענן' לא הפך לעמוד אש' שהיה מכלה את אויבינו בעזה זנוקם על עלילותם; רבים אחרים מרוצים מההסכמים הגלויים והחסויים שהגענו אליהם עם האויב, שמנעו קרבות שהיו עלולים ח"ו לעלות בדם יהודי יקר. אלו ואלו מתפללים שהשקט ימשיך לשרור בדרום הארץ תקופה ארוכה ככל האפשר, בעזרת ה' יתברך. והנסתרות – לה' אלו קינו.

הגמ' במס' שבת (כג, ב) בסוגיא של חנוכה מספרת, ונחלקו המפרשים אם לעניין נר שבת או לעניין נר חנוכה: 'דביתהו דרב יוסף הות מאחרא ומדלקת לה, אמר לה רב יוסף: תניא לא ימיש עמוד הענן יומם ועמוד האש לילה, מלמד שעמוד ענן משלים לעמוד האש ועמוד האש משלים לעמוד הענן. סברה לאקדומה, אמר לה ההוא סבא: תנינא ובלבד שלא יקדים ושלא יאחר'. לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים, זמן לאש המאירה – וזמן לענן המכסה, וכך גם להדלקת הנרות למצוה נקבע זמן, אין להקדים ואין לאחר. אשרנו שזכינו שגיליונות 'המעין' זוכים גם הם לצאת בעתם ובזמנם ב"ה כל שלושה חודשים, לא מקדימים ולא מאחרים...

גיליון זה פותח במאמר חשוב של הרב ד"ר שי ואלטר, ראש המכון ללימודי קידוש החודש בשיבת כרם ביבנה, המגלה נסתרות בתולדותיו ומהותו של המניין לבריאת העולם, שהוא מניין השנים המקובל היום בכל תפוצות ישראל. הגיליון

ממשיך בסדרת מאמרים ומחקרים על הרמב"ם במלאת 808 שנים לפטירתו: ר' עדיאל ברויאר, אברך בישיבת 'תורת החיים' שביד בנימין, כותב על תלמידיו של הרמב"ם, כתיבתם ופירושיהם, ומדגיש את החשיבות שיש בדיעתם ובהכרת תורתם כדי לפרש נכונה את דעת רבם. מאמר מקיף, מיוחד במינו (וחרגי בגודלו בגיליונות 'המעין'), נכתב ע"י הרב ברנד מארה"ב שעלה לאחרונה ארצה, ובו פירוט וניתוח וסידור עשרות הכללים והסימנים שנתנו רבותינו האחרונים בהלכות המופיעות בחז"ל, הלכות שהיה ראוי שיובאו בספרו הגדול של הרמב"ם, על פי ההתחייבות שנתן לעם ישראל בהקדמה ל'משנה תורה': 'חיבור זה מקבץ לתורה שבעל פה כולה... לפי שאדם קורא בתורה שבכתב תחילה ואחר כך קורא בזה וידע ממנו תורה שבעל פה כולה'... – אך למרות הכל נשמטו מהספר. בהמשך מוכיח הרב אריה כץ, רב משיב במכון 'פועה' בירושלים ובוגר הישיבה בשעלבים, שהמקור לפסיקת הרמב"ם, ובעקבותיו הטור והשו"ע, בדין סירוס אישה, פסיקה תמוהה-לכאורה, אינו אלא גירסה אחרת הקיימת בתוספתא; ואחריו הרב מאור תפארת, אברך בישיבת שעלבים וחוקר במכון שלמה אומן, מעיר הערות חשובות על חידושו הידוע של רבי חיים מבריסק, שלתפילת העמידה קשורות – על פי שיטת הרמב"ם – שלושה סוגי כוונות שונים.

לקראת 'יום הקדיש הכללי' החל בעשרה בטבת מספר לנו ד"ר מאיר, גם הוא בוגר ישיבת שעלבים, על הפעם הראשונה שבה נאמרה תפילת 'אל מלא רחמים' לזכר קדושי השואה בפולין האבלה; ולקראת פורים המתקרב מתאר לנו הרב שאול בר אילן, לשעבר ראש הכולל בכפר דרום ועתה ברחובות, פן אחד במאבקו של הראי"ה קוק זצ"ל לשמירת הצביון היהודי של ארץ הקודש.

הרב מרדכי עמנואל, תלמיד חכם ומומחה להלכות כשרות תושב ביתר-עילית, בן קיבוץ שעלבים ובוגר הישיבה, מפרט שבעה דיונים הלכתיים שנערכו בינו לבין הרב מנדלזון זצ"ל, רב המושב קוממיות, שזה עתה חלפה שנה מאז פטירתו הפתאומית. בהמשך מובאות תגובות ותגובה-שכנגד בעקבות מאמרו המעניין של הרב ד"ר י"מ לוינגר בגיליון הקודם של 'המעין', בו תואר ניסיון לבדוק מדעית את עניין בליעת התבשילים בכלי, נושא מהותי בהלכות כשרות. רנ"ד רבינוביץ, ראש כולל בארה"ב ומחבר ספרים חשובים, מציג פרט חדש ומעניין בחייו של החתם סופר הצעיר, ור' איתאל אמיתי חולק על קריטריונים שנקבעו במאמר ב'המעין' להגדרת המונח 'תורת ארץ ישראל'. לסיום מציע משה אורן, חבר ותיק בקיבוץ שעלבים, שהחקלאים וגם הצרכנים יתחילו להתכונן כבר עכשיו לקראת שנת השמיטה תשע"ה הבאה עלינו לטובה, ומהיר מהחמצת השעה. הגיליון נחתם בסקירת הספרים המסורתית במדור 'נתקבלו במערכת'.

זיהיו נא אמרינו לרצון לפני אדון כל!

יואל קטן, עורך 'המעין'

המשתתפים בגליון זה:

משה אורן, קיבוץ שעלבים 99784. mosheoren@bezeqint.net
איתיאל אמיני, הנוטר 21/1, רחובות 76224
הרב יעקב אריאל, אבן עזרא 7, רמת גן 52285. ariel@mdrg.org.il
הרב שאול בר אילן, מעפילי אגוז 12, רחובות 76223. shaulbarilan@yahoo.com
עדיאל ברויאר, ישיבת תורת החיים, יד בנימין 76812. calev72@gmail.com
הרב עזרא ברנד, קהילות יעקב 55, בני ברק 51645. ezrabrand@gmail.com
נריה גליק, ישיבת תורת החיים, יד בנימין 76812. neriag@gmail.com
הרב ד"ר שי ואלטר, ישיבת כרם ביבנה, ד"נ שקמים 79855. swa@zahav.net.il
הרב אריה כץ, ת"ד 271, מבוא חורון 99765. adcatz@gmail.com
הרב ד"ר ישראל מאיר לוינגר, בית וגן 51, ירושלים 96425. lev580@012.net.il
ד"ר מרדכי מאיר, הנשיא 45, גבעת שמואל 54021. mayermt@gmail.com
הרב מרדכי עמנואל, מפעל הש"ס 5, ביתר עלית 99879. more@neto.net.il
הרב ד"ר דרור פיקסלר, ביה"ס להנדסה אוני' בר אילן, רמת גן 52900. fixeled@mail.biu.ac.il
הרב יואל קטן, מכון שלמה אומן, שעלבים 99784. wso@shaalvim.co.il
הרב ד"ר נתן דוד רבינוביץ nossondovid@gmail.com
Rabinovitch, 2624 Ave. R, Brooklyn. NY 11229-2502, USA
מאור תפארת, מושב עופר 30835. maor1t@gmail.com

י'המעין' – כתב עת היוצא לאור ע"י מכון שלמה אומן שע"י ישיבת שעלבים

מיסודו של 'מוסד יצחק ברויאר' שע"י פועלי אגודת ישראל
ישיבת שעלבים – פרסומים תורניים ע"ש הרב שאול ראטה שליט"א

מייסד (תשי"ג) ועורך: פרופ' מרדכי ב"ר יצחק ברויאר
עורך אחראי (תשכ"ד-תשס"ב): ר' יונה עמנואל
תנצב"ה

המערכת:

ד"ר שמעון בולג, ירושלים הרב שמעון שלמה גולדשמידט, אלון שבות
הרב מעלה גלינסקי, ירושלים הרב אריה הנדלר, שעלבים הרב שמעון ויזר, בני ברק
העורך: הרב יואל קטן, מכון שלמה אומן, קרית הישיבה, שעלבים 99784
טל': 08-9276664; פקס: 08-9276639; דואר אלקטרוני: wso@shaalvim.co.il

© כל הזכויות שמורות

נדפס בדפוס צור-אות, ירושלים